

Nadia Gaevskaya, PhD, Prof.,
Olena Gaevskaya, PhD,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

I. NECHUY-LEVITSKY AND UKRAINIAN WOMAN THE FIRM OF THE END OF THE XIX – THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

For Ukrainian literature, her writers were characterized by an appeal to the female image, and this is natural, because her fate at all times was extremely difficult. Indeed, in every period of Ukrainian literature we observe this tendency. I. Nechuy-Levytsky, like many other artists of the artistic word, in his works created extremely colorful female images. Later writers of the horse. XIX – beginning. Twentieth century. they will continue this tradition by taking on the model of the creation of these images by prose writers. I. Nechui-Levytsky, already a famous master, paid considerable attention to younger writers, helped them, especially his communication and care with women writers of horses was especially touching. XIX – beginning. Twentieth century. it was during this period that many works of women's prose appeared (O. Kobilyanska, Lesya Ukrainka, N. Kobrynska, Yevgeny Yaroshynska, Dnipro Chayka, Hristya Alchevskaya, etc.). all of them borrowed a great deal and learned their skills in I. Nechuy-Levitsky (1838–1918) in the creation of female images, and he is known to have presented a whole gallery of original female types.

Keywords: *prose, originality, modernism, realism, character, poetics, conceptuality, feminism, female prose.*

УДК 821.161.2.Нечуй-Левицький

Людмила Грицик, д-р філол. наук, проф.,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ОРИЄНТАЛЬНИЙ ДИСКУРС І. С. НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО

Об'єктом вивчення є "орієнтальні" праці І. Нечуя-Левицького, у яких автор осмислює особливості культурних типів – арабського, індуського, китайського, – акцентує на спільному і відмінному в них; простежуються визначені автором найважливіші в моделях культурних типів чинники: релігійні, геополітичні, історичні, культурні тощо. У такому аспекті розглядаються художні твори І. Нечуя-Левицького, зокрема казка "Два брати", індуська легенда "Скривджені і нескривджені", а також "китайський" розділ трактату "Українство на літературних позовах з Московщиною", який розцінюється як перший в Україні нарис з історії давньої китайської

літератури. Показано роль І. Нечуя-Левицького в розвитку академічного і художнього типів орієнталістики.

Ключові слова: *орієнталізм, моделі орієнталізації, культурні типи, ідентичність, компаративні підходи.*

В одній зі своїх недавніх статей "Іван Франко – письменник культурних синтезів" польський літературознавець Ярослав Лавський міркував: "Я не знаю, як українська філологія впорається з необхідністю відновлення образу Івана Франка... увічнення творчого доробку вимагає нової інтерпретації", вписування його в європейський світовий контекст" [10, 44]. Ювілейні заходи, присвячені І. Нечую-Левицькому, озвучили немало подібних думок у виступах на наукових конференціях (наприклад, у Київському університеті "Творчість І. Нечуя-Левицького і концептуальні питання українського реалізму" 2018) і в оприлюднених публікаціях. Особливо активно обговорювався у зв'язку зі знаменною датою кінороман П. Яценка "Нечуй. Немов. Небач" [27] з "реконструйованою" біографією "одного з найбільш талановитих", "загадкових і недооцінених письменників ХІХ – початку ХХ століть", а також ще мало знана на той час книга професора Максима Тарнавського [24], який, прагнучи вивести нечуєзнавство зі стану стагнації [24, 276], намагався переконати своєю роботою, що "перепрочитування Нечуя треба починати, чітко з'ясувавши, про що він пише" [24, 273]. Чи він повторює "традиційні моделі реагування на суспільні обставини" [26], чи виробляє свою/іншу, і яким чином автор це робить. Важливими із цього погляду є етнопсихологічні за характером висліди І. Нечуя-Левицького і у зв'язку із цим введений у поле досліджень літературно-критичних праць східний матеріал. Тобто маємо можливість спостерігати за прагненням осмислити себе, своє слово не лише в "українській системі координат", а й іншій, віддаленій з погляду історії, мови, релігії тощо. Східний матеріал займає помітне місце в ідентифікаційній моделі І. Нечуя-Левицького, хоч менше акцентується у вивченні творчої спадщини. Винятком тут є спостереження Л. Бондар [3], монографія І. Пупурс [19] та праця Т. Мейзерської, у якій авторка відстежує орієнтальні наративи колоніального дискурсу в українській літературі (творів І. Франка, І. Нечуя-Левицького,

А. Кримського), вважаючи цей напрям дослідження "цілком новою ланкою гуманітарної парадигми знань" [12, 12]. В основі теоретичних розмислів авторки – методологічна матриця Е. Саїда [21] і, відповідно, визначені періоди поширення культури Сходу та основні типи орієнталізму. Простежуючи академічний і художній, Т. Мейзерська дійшла висновку, що східний матеріал був для українських письменників "могутнім джерелом самопізнання та етичних цінностей" [12, 16], розширював обрії національної літератури. Якщо І. Франко бачив у роботі з ним "побільшення позитивного знання", "розширення світогляду" [25, 5], то в зацікавленнях І. Нечуя-Левицького проглядається прагнення виробити "власну модель орієнталізації". Із трьох її варіантів – соціальної, психологічної та інформаційної (за Д.-А. Пажо, М. Беллером та І. Пупурс), І. Нечуєві-Левицькому імпонує психологічна, яка, за спостереженням дослідників, може згідно із авторським задумом "комбінуватися, по-різному акцентуючись" щодо Іншого: "геокультурне імаго, – міркує І. Пупурс, – у сукупності всіх географічно-природничих, етнографічних, історичних, релігійних, культурних імагом" [19, 8] – дозволяє авторові виробляти стратегії, що відповідають реалізації задуму як художнього, так і наукового характеру, а заодно й спостерігати за тим, як змінюється сам тип української орієнталістики. Обидва – художній і науковий мають певну традицію [22, 322–323]. Початки її – в епосі Середньовіччя: релігійний чинник сприяв, як показали сучасні дослідження (В. Кречотня, Л. Ушкалова, П. Білоуса, М. Сулими), проникненню східних пам'яток у давнє письменство. Сюжети і мотиви багатьох творів проникали в "Біблію", позначалися на жанровій палітрі літератури. "До "Біблії", – спостерігав В. Кречотень, – увійшли фольклорні та літературні пам'ятки, типологічно споріднені з давньоіндійськими Ведами, давньоіранською Авестою, релігійним епосом Вавилону [6, 45]. Процес "транспортування літературних жанрів", – міркує П. Білоус, – спричинював також наслідування, сприяв "засвоєнню інтелектуальної та художньої культур античності, Давнього Єгипту, арабського Сходу, синтезованих у візантійській культурі" [2, 46]. Цінні спостереження і висновки щодо "відбору" і "присвоєння" чужого знаходимо

у М. Возняка [5, 86]. Проявлення Сходу в давній українській літературі давало підстави говорити про зародження художнього типу орієнталістики. У різних ситуаціях він мав своє забарвлення: одне, наприклад, у рецепції повісті "Про Акіра Прекрасного", Ізмарагдів, і зовсім інше у трактатах І. Галятовича "Аль Коран" чи "Лебідь".

XIX ст.я змінило шляхи входження Сходу в літературу, чому сприяли різні чинники як релігійного, геокультурного, так і політичного характеру. Аналізуючи фактичний матеріал, можна було б робити висновок про те, що він, коли мова йде про першу половину віку, активніше заявляє про себе у наукових працях (М. Максимович, сходознавство у Харківському університеті, переклади вислідів польських орієнталістів, зокрема І. Красіцького тощо). Переважна більшість праць не мала чітко вираженого українознавчого характеру і могла бути типовим прикладом його розвитку "у тіні імперії" (О. Юрчук). Друга половина XIX ст. різко змінила тактику: з одного боку – набагато активніше розвивається академічний тип української орієнталістики (О. Котляревський, І. Франко, М. Сумцов, М. Костомаров, П. Куліш), з іншого – схід проникає в художню літературу, заявляючи про себе на рівні мотивів, тем, образів тощо. Останнє змушує зважати на цей матеріал і в осмисленні феномену української літератури, суть якого Л. Рудницький виклав так: "Література між двома світами. Це перша характеристика української літератури... вона впливає із самої географії народу, що створив цю літературу. Географічно це письменство бачать між Сходом і Заходом, історично-релігійно – поміж Константинополем і Римом, з погляду світової культури її можна помістити між Азією і Європою" [20, 14]. Відзначені прагненням пізнати себе, розвідки М. Костомарова, О. Котляревського, М. Драгоманова, В. Антоновича (навіть написані поза межами колоніальної України) включали і пам'ятки східних народів, крізь призму зіставлень, порівнянь утверджували давність, самобутність свого слова.

1. Питання української ідентичності, яке хвилювало і Нечуя-Левицького упродовж усього творчого шляху, і те, як і в чому воно проявлялося/утверджувалося, змушувало випробовувати різні моделі його вирішення/висвітлення, вдаватися до досвіду

попередників, до першоджерел, як в українській, так і світовій літературі, виносити на суд читачів описи різних людських типів. "Самопризначений, – за словами М. Тарнавського, – захисник української культурної ідентичності" [24, 56], І. Нечуй-Левицький, що важливо, в осмисленні типів народніх виходив далеко за власні межі, оцінював/вивчав їх у набагато ширшому контексті, ніж, скажімо, М. Костомаров чи О. Котляревський, відступаючи, як помічали дослідники, від "антропологічних стандартів", апелюючи до ним таки проакцентованих сфер, де найсильніше відчувається національне, особливе, українське, зіставляючи його з іншим/особливим, часто достатньо віддаленим від українського. Письменникова концепція національної культури мала на меті, зауважував М. Тарнавський, дати відповідь на питання про те, що робить певні землі чи спільноти українськими [24, 125]. Освіченість, знання дозволяли використовувати при цьому найрізноманітніший із погляду культури і народних типів матеріал, як оригінальний, так і перекладний. Чи простежується тут якась тенденція? М. Тарнавський заперечував: його місія "просувати, осмислювати і зобразити національну ідентичність" [24, 276]. Тим часом вона таки вимальовувалася епохою, у яку жив і працював І. Нечуй-Левицький, умовами колоніальної нації. Це стосується різних складників, у тому числі й географічної топіки, яка, на відміну від сучасної "планетарної комунікації", не тільки не переставала бути атрибутивною, "визначальною", як пише С. Кримський, а залишалася важливим маркером у психологічному портреті того чи іншого етносу [8]. У багатьох випадках І. Нечуй-Левицький уперше вводив у поле вислідів матеріал незнаний і не вивчений в Україні. Як, наприклад, китайський, арабський, індійський та ін. Таким чином робота над питанням національної ідентичності виконувала подвійну/потрійну функцію: розширювала і збагачувала поле української літератури, відкривала нові явища, постаті, давала матеріал для порівняльних вивчень. У "Світогляді українського народу в прикладі до сьогочасності" автор простежує чинники, що формують/виражають народне світобачення; "Один із... типів українських (І. Франко) творить у повісті "Микола Джеря", акцентує на тих чинниках зі світу природи, середовища, які позначаються на змалюванні психології людини, тому, що

"висотано зі своєї вдачі". Звертаючись до східного матеріалу (наприклад, індуської легенди "Скривджені і нескривджені"), автор іде тим же шляхом, апробовує ті ж методики вивчення типу народного, але спостереження ведуться в набагато ширшому контексті: він витворює "асоціативне поле збігів і розбіжностей, паралелей і контрастів". Компаративісти називають це "сферою пізнавальних випробувань предмета" [4, 116]. В індуській легенді "Скривджені і нескривджені" автор простежує визначальні риси індуського народного типу, залучаючи до вислідів ведійські тексти, буддійські джатаки, в основі яких народна творчість, притчі, казки, байки, легенди. У цьому ряду і казка "Два брати", яка (казка!) переконає в обсягові знань І. Нечуя-Левицького. Пригадується сказане П. Кулішем ще 1869 р. (лист до О. Барвінського, який цитує Є. Нахлік): "ерудиція словесна – найбільш сяє в Нечуї", (Нахлік Є. Пантелеймон Куліш. Особистість, письменник, мислитель. У двох томах. Т. 1. К. Українське письменство. 2007. – С. 337). Повз його увагу не проходили речі, які "вписувалися" в коло порушених проблем. Якщо, наприклад, включити "Двох братів" І. Нечуя-Левицького у контекст творів, довкола яких і дотепер тривають дискусії, можна без сумнівів стверджувати, що він поділяв думку про її індійське походження: змінюючись, трансформуючись, "первісна тема", "мандрівний сюжет" перейшли кордони (це казка не від арійців, – твердить Е. Коскен, а раніша... із сім'ї хамітів, тобто не єгипетська; [23, 109] "остаточний висновок", – підсумовує А. Кримський, – переносить нас в Індію" [23, 115]. Як видно, І. Нечуй-Левицький уважно стежив за випусками "Зорі", "Життя і слова". Так само, як і Франко – автор "Абу Касимових капців" – письменник на запозиченому сюжеті "зумів доладу покористуватись образами і порівняннями українськими" [9, 251]. Згадки про Нечуєву казку могло б і не бути, але, вважаю, вона показова в концепції письменникової. Кажучи словами А. Кримського, "такі твори мають, очевидячки, велику силу над національним смаком і норомом" [7, 26], тобто тим, що в індійській культурній моделі, осмисленні індійського типу народного, було далеко не другорядним.

Індуська легенда "Скривджені і нескривджені" (на неї чи не вперше звернула увагу в обраному контексті Т. Мейзерська [11, С.9–13]), разом із казкою "Два брати" стала тим об'єктним матеріалом, на якому простежувалися визначальні риси індійського народного типу. "Хто бажає добре познайомитися з якимось народом, – нагадує А. Кримський у передмові, – той не повинен одкидати його простонародних оповідань та забобонів" [7, 26]. Про інтерес до Індії, обізнаність зі Сходом, у тому числі й мусульманським, свідчать також ремінісценції "Хмар" [14]. Усвідомлення того, що "поетичні образи... то результат обидводіння природи й художника", спонукало приглядатися до різних культурних типів із тим, щоб правдиво описати український. "Одкидний план" працював на головний: думка "роздивитися на світогляд цілого слов'янського племені і потім уже приступити і до свого народу" не раз з'являється і в рефлексіях Дашковича із "Хмар". "Ключем до розуміння всіх головних принципів, напрямних і методичних прямувань" І. Нечуя-Левицького Л. Білецький вважав "Сьогочасне літературне прямування", в якому визначальною є "людська особа", "особість на Україні" [1, 8].

Ці прямування помітні як у художніх, літературно-критичних розмислах, так і листуванні (наприклад, із О. Кониським, П. Житецьким, М. Грушевським). Одержавши "Нічного свідка" (кавказький переказ), першу частину повісті "Свої й чужі" від М. Грушевського із Тифліса, І. Нечуй-Левицький відповідає: "Кавказький переказ (преданіє) дуже інтересне і написане з грацією... Пишіть оповідання з кавказького життя, з вірменського, грузинського... поїдьте в грузинське село, пошукайте там історій, оповідань та й пообписуйте" [13, 296–297]. На жаль, цей східний матеріал найчастіше залишається на маргінесах нечужезнавчих студій. "Інший Нечуй-Левицький, – зазначає І. Приходько, – майже невідомий". Я б не поспішала пов'язувати цю невідомість із "замовчуванням", "фальсифікаціями" чи "перекрученнями" [18, 5]. Письменникова увага до "психологічної будівлі українського духу" примітна у всьому, над чим він працював. Денаціоналізація стимулювала роботу. Згадати хоча б "Дві руські народності" М. Костомарова, труди П. Куліша, М. Драгоманова, В. Антоновича. С. Павличко роз-

глядає у цьому ключі й працю А. Кримського "Про антропологічний склад східних слов'ян" (1896), яка спрацювала "проти орієнталіста аж "у контексті подій 1928 р." [16]. У цьому ряду й надрукована 1928 р. в часописі "Література" праця М. Калиновича "Концентри індійського світогляду".

Ситуація, в якій опинився І. Нечуй-Левицький (Л. Білецький вважає 70–90 рр. добою "найсильнішою і найкращою" [1, 7], помітно розширювала літературне поле, у якому працював письменник. До вислідів залучалися нові/інші методики, зокрема порівняльні. Цілком умотивовано пов'язує І. Приходько праці І. Нечуя-Левицького "Світогляд українського народу", "Сьогочасне літературне прямування", "Україна на літературних позвах з Московщиною" з розвитком компаративістики, її можливостями [18, 14], зокрема введенням досліджень у сферу психології творчості, баченням мети, досягнути якої можна було шляхом наближення до етнопсихології та етноімагології. Методи вивчення художніх явищ у широких соціокультурних контекстах у часи І. Нечуя-Левицького активно використовувалися в європейських антропологічних студіях, відзначених особливою увагою до етнообразів, що, показують компаративісти, "конструюють не лише індивідуальні риси, а й етнічну (національну) ідентичність, ... подаючи певні їх ознаки як "типові" для відповідної країни, "характерні" для цілого народу" [4, 352]. Певного досвіду у вивченні психології етносів (арабів, індусів, китайців, росіян, українців) набував і І. Нечуй-Левицький, хоч українське порівняльне літературознавство переживало в ту пору не найкращий період позитивістської фази. Перечитуючи трактат "Україна на літературних позвах з Московщиною" і підкреслюючи інтерес письменника до різних культурних моделей, з розумінням зауважував М. Гарнавський: "емоцій у цьому есеї більше, ніж раціональних аргументів" [24, 62]. Нечуєві емоції можна пояснити не лише "криком розпачу" (О. Білецький), а й тим, що він перший звернувся до матеріалу, який у тогочасній Україні ще не перекладався і не вивчався. Потреба "показати потрібність порівнюючої етнографії", "правдивих етнографічних відмін та прикмет" була нагальна: "порівнююча етнографія та антропологія, – міркував автор, – дали б багато цікавих і докладних виводів" [15, 39]. З-поміж багатого фактичного

матеріалу для осмислення типів народніх, автор найбільше уваги приділяє китайському. Індійський, арабський був доступніший завдяки появі праць Т. Бенфея, Т. Нельдке, Г. Вайса, Д. Дрепера та інші, які енциклопедично обізнаний Нечуй міг знати, хоча б зі спілкування із Кулішем. У китайський він, як видно із тексту трактату, входив самотужки. Найважливішими джерелами тут були "Всеобщая история литературы" (1880) за редакцією В. Корша з нарисом В. Васильєва та, не виключаю, окремі публікації "Русского вестника", "Вестника Европы". Сформована на той час думка, що літературна творчість у Китаї виявляла себе у різних сферах людської діяльності (згадати б хоча конфуціанське п'ятикнижжя, "Книгу про дао і де", "Мен-цзи" та ін.) і була наділена особливим статусом, спричиненим, як твердять дослідники, історико-культурними особливостями і "божественним походженням", інтригувала. Перечитуючи китайські пам'ятки, І. Нечуй-Левицький акцентує на складових китайського культурного типу, "сутнісних прикметах культури", "духовному корені", релігійних чинниках, розвитку науки, у першу чергу філософії, підтверджує свої спостереження зверненням до текстів, проводить паралелі з явищами, властивими українському, індуському, семіто-єврейському, арабському, перському народним типам. У пору становлення і розвитку українського порівняльного літературознавства, яке тільки починало свій рух на стикові методологій, напрацьованих й іншими галузями знань, зокрема етнології та психології, ця праця І. Нечуя-Левицького була важлива. Хоч і тут, має рацію М. Тарнавський, невизначеність концепцій, до певної міри довільно відібраний матеріал, непослідовність у процесі зіставлень різних явищ не могли не позначитися на студії. Але трактат і дотепер залишається працею знаковою в розвитку української орієнталістики. Шостий розділ трактату постає як своєрідний нарис з історії китайської літератури, у якому проакцентовані шляхи розвитку письменства, найважливіші жанри (світські і релігійні), поезія, проза, драматургія, літературно-критична думка, особливості літератури, пов'язаної з конфуціанством, даосами, буддизмом. І. Нечуй-Левицький вперше в історії української літератури пропонує більше десятка творів із "Шицзіну" – книги, яка, за словами академіка А. Конрада, "відображає процес розвитку давньої китайської поезії від часів її

зародження до літературної і виокремлення її в самостійну лінію поетичної творчості" [17, 198]. Ці твори помітно розширили/збагатили українську літературу новими поетичними формами, виражальними засобами. Разом із перекладами з інших літератур вони, кажучи словами І. Франка, "причинилися [...] до розширення світогляду, поглиблення і убагороднення морального почуття нашої освіченої громади" [25, 5]. Праця І. Нечуя-Левицького розкриває напрями досліджень в українській літературі другої половини ХІХ – початку ХХ ст., шляхи вирішення проблем, пов'язаних з утвердженням її як "оригінальної і вповні самостійної" [15, 41], а також утверджувала думку про розвиток у ній, як і в тогочасних європейських літературах, двох типів орієнталізму – академічного і художнього. Вони, ці типи, як показала творчість І. Нечуя-Левицького, мали свою специфіку і завдання, народжене проблемами національного письменства, яке розвивалося в умовах недержавної нації: "досі не почутий і незнаний голос Нечуя, – приєднуємося до М. Тарнавського, – може стати джерелом естетичної насолоди, літературної втіхи і національних гордоців" [24, 280].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білецький Л. Передмова / Л. Білецький // Нечуй-Левицький І. Хмари / І. Нечуй-Левицький. – Вінніпег, 1952. – 360 с.
2. Білоус П. Історія української літератури ХІ–ХVІІІ ст. / П. Білоус. – К., 2009. – 424 с.
3. Бондар Л. Маловідоме оповідання І. Нечуя-Левицького "Скривджені і нескривджені" / Л. Бондар // Українське літературознавство. – Л., 1996. – Вип. 63.
4. Будний В. Порівняльне літературознавство / В. Будний, М. Ільницький. – К., 2008. – 430 с.
5. Возняк М. С. Історія української літератури : у 2 кн. / М. С. Возняк. – Л., 1992. – Ч. 1. – 693 с.
6. Історія української літератури : у 8 т. / редкол. : Є. П. Кирилюк (гол.) ; В. П. Колосовата ін. – К., 1967. – Т. 1. – 539 с.
7. Кримський А. Передмова / А. Кримський // Клоустон В. Народні казки та вигадки, їх вандрівки та переміни / В. Клоустон ; пер. з англ. А. Кримського. – К., 2009. – 154 с.
8. Кримський А. Смісл історії / А. Кримський // Дзеркало тижня. – 2010. – № 6, 20–26 лют.
9. Кримський А. Твори : у 5 т. / А. Кримський. – К., 1973. – Т. 5, кн. 1. – 546 с.
10. Лавський Я. Іван Франко – письменник культурних синтезів / Я. Лавський // Іронія. Історія. Геополітика. Польсько-українські літературні студії / Я. Лавський ; пер. І. Шевченко. – К., 2018. – 368 с.

11. Мейзерська Т. Проблема української ментальності у культурологічній спадщині І. С. Нечуя-Левицького / Т. Мейзерська // Українська ментальність: діалог світів. – О., 2004. – Ч. 2. – С. 9–13.
12. Мейзерська Т. Re-presence. Відлуння Сходу в українській літературі XIX ст. / Т. Мейзерська. – О., 2009. – 155 с.
13. Нечуй-Левицький І. Збір. творів : у 10 т. / І. Нечуй-Левицький. – К., 1968. – Т. 10. – 587 с.
14. Нечуй-Левицький І. Твори : у 2 т. / І. Нечуй-Левицький. – К., 1985. – Т. 1. – 517 с.
15. Нечуй-Левицький І. Українство на літературних позовах з Московщиною : культурол. трактати / І. Нечуй-Левицький ; упоряд. М. Чернопиский. – Л., 2005. – 256 с.
16. Павличко С. Націоналізм, сексуальність, орієнталізм: складний світ Агатангела Кримського / С. Павличко. – К., 2000. – 328 с.
17. Песенно-поэтическое творчество XI–VI вв. до н. э. Книга песен // Литература древнего Востока. Иран. Индия. Китай : тексты. – М., 1984. – 352 с.
18. Приходько І. Українська ідея у творчості І. Нечуя-Левицького / І. Приходько. – Л., 1998. – 70 с.
19. Пупурс І. Схід у дзеркалі романтизму (імагологічна парадигма романтичного орієнталізму: на матеріалі західно- й східноєвропейських літератур кінця XVIII – XIX ст.) / І. Пупурс. – Суми, 2017. – 407 с.
20. Рудницький Л. До феномена української літератури / Л. Рудницький // Українознавство. – 2001. – № 1. – 114 с.
21. Саїд Е. Орієнталізм / Е. Саїд; пер. з англ. В. Шовкун. – К., 2001. – 511 с.
22. Скільський А. Про українську екзотичну літературу. Як на її тлі виглядає творчість С. Яблонської / А. Скільський // Яблонська С. Листи з Парижа. Листи з Китаю. Додаток. – Л., 2018. – 366 с. Там само. Рецензії. Відгуки. С. Гординський. С. 322–323.
23. Франко І. Примітка до праці Е. Коскена "Уваги до казки про двох братів" / І. Франко // Клоустон В. А. Народні казки та вигадки, їх вандрівки та переміни / В. А. Клоустон ; пер. з англ. А. Кримського. – К., 2009. – 155 с.
24. Тарнавський М. Нечуваний Нечуй. Реалізм в українській літературі / М. Тарнавський ; пер. з англ. Яр. Стріхи. – К., 2018. – 288 с.
25. Франко І. Вавилонські гімни і молитви. Переклади з поясненнями Івана Франка / І. Франко – Л., 1911. – 30 с.
26. Юрчук О. У тіні імперії. Українська література у світлі постколоніальної імперії / О. Юрчук. – К., 2013. – 224 с.
27. Яценко П. Нечуй. Немов. Небач / П. Яценко. – Л., 2017. – 148 с.

REFERENCES

1. Bilecjkuj L. Peredmova / L. Bilecjkuj // Nechuj-Levycjkuj I. Khmary / I. Nechuj-Levycjkuj. – Binniner, 1952. – 360 s.
2. Bilous P. Istorija ukrajinsjkoji literatury XI – XVIII st. / P. Bilous. – Kyiv : Akademija. 2009. S. 46.
3. Bondar L. Malovidome opovidannja I. Nechuja-Levycjkogho "Skryvdzheni I neskryvdzheni" / L. Bondar // Ukrajinsjke literaturoznavstvo. – Ljviv, 1996. – Vyp. 3.

4. Budnyj V. Porivnjaljne literaturoznavstvo / V. Budnyj, M. Iljnyckyj. – Kyiv : Vyd. Kyjevo-Moghyljanskoji akademiji, 2008. – 430 s.
5. Voznjak M. S. Istorija ukrajinskoji literatury u dvokh chastynakh / M. Voznjak. – Ljviv : Svit. 1992. – Ch. 1. – 693 s.
6. Istorija ukrajinskoji literatury : u 8 t. (XI – persha polovyna XVIII st.). – Kyiv : Nauk. Dumka, 1967. – T. VIII. – 539 s.
7. Krymskyj A. Peredmovy / A. Krymskyj // Klouston V. Narodni kazky ta vyghadky, jikh vandrivky ta pereminy / V. Klouston ; per. z anghl. A. Krymskogho. – Kyiv : Instytut skhodoznavstva NANU, 2009. 154 s.
8. Krymskyj A. Smysl istoriji / A. Krymskyj // Dzerkalo tyzhnja. – 2010. – № 6, 20–26 ljut.
9. Krymskyj A. Tvory : u 5 t. / A. Krymskyj. – Kyiv, 1973. – T. 5, kn. 1. – S. 251.
10. Lavskyj Ja. I. Franko – pjusmennjuk kulturnjuh sjunteziw // Ironija. Istorija. Gheopolityka. Poljsko-ukrajinski literaturni studiji / Lavskyj Ja. ; perek. I. Shevchenko. – Kyiv, 2018. 368 s.
11. Mejzersjka T. Problema ukrajinskoji mentaljnosti u kuljturologhichnij spadshhyni I. S. Nechuj-Levycjogho / T. Mejzersjka // Ukrajinsjka mentalnistj: dialogh svitiv. – Odesa : Odes. Nac. Un-t, 2004. – T. 2. – S. 9–13.
12. Mejzersjka T. Re-presence. Vidlunnja Skhodu v ukrajinskoji literaturi XIX st. / T. Mejzersjka. – Odesa : Astroprynt, 2009. – 155 s.
13. Nechuj-Levycjkyj I. Zibrannja tvoriv : u 10 t. / I. Nechuj-Levycjkyj. – Kyiv : Nauk. Dumka, 1968. – T. 10. – 587 s.
14. Nechuj-Levycjkyj I. Tvory : u 2 t. / I. Nechuj-Levycjkyj. – Kyiv : Nauk. Dumka, 1985. – T. 1. – 517 s.
15. Nechuj-Levycjkyj I. Ukrajinstvo na literaturnykh pozvakh z Moskovshhynuju. Kuljturologhichni traktaty. / I. Nechuj-Levycjkyj ; uporjad. M. Chornopskogho. – Ljviv, 2005. – 256 s.
16. Pavlychko S. Nacionalizm, seksualnistj, orijentalizm. Skladnyj svit Aghatanghela Krymskogho / S. Pavlychko. – Kyiv : Osnovy, 2000. – 328 s.
17. Pesenno-pojeticheskoe tvorcestvo XI–VI v. do n. je. Kniga pesen // Literatura drevnego Vostoka. Iran. Indija. Kitaj : Teksty. – M, 1984. – 352 s.
18. Prykhodjko I. Ukrajinsjka ideja u tvorchosti I. Nechuj-Levycjogho / I. Prykhodjko. – Ljviv : Kamenjar, 1998. 70 s.
19. Pupurs I. Skhid u dzerkali romantyzmu (imaghologhichna paradyghma romantychnogho orijentalizmu: na materiali zakhidno- j skhidnojevropejskykh literatur kincja XVIII – XIX st.) / I. Pupurs. – Sumy : Univers. Knygha, 2017. – 407 s.
20. Rudnyckyj L. Do fenomena ukrajinskoji literatury / L. Rudnyckyj // Ukrajinoznavstvo. – 2001. № 1. – 114 s.
21. Sajid E. Orientalizm / E. Sajid. – Kyiv : Osnovy, 2001. – 511 s.
22. Franko I. Prymitky do pracji E. Koskena "Uwahju do kazkju pro dvoch bratiw" / I. Franko // Klouston W. A. Narodni kazkju ta wjuhadjku, jeh wandriwrju ta pereminju / W. A. Klouston ; per. z anghl. A. Krjumskogho. – Kyiv, 2009. – 155 s.
23. Skiljskyj A. Pro ukrajinsjku ekzotychnu literaturu. Jak na jiji tli vyghljadaje tvorchistj / S. Jablonskoji // Jablonsjka S. Lysty z Paryzha. Lysty z Kytaju. Dodatok

/ S. Jablonsjka. – Ljviv : Piramida, 2018. – 366 s.; Tam samo: Recenziji. Vidghuky. S. Ghordynsjkyj. S. 322-323.

24. Tarnavsjkyj M. Nechuvanyj Nechuj. Realizm v ukrajinsjkij literature / M. Tarnavsjkyj : per. Jar. Strikhy. – Kyiv : Laurus, NTSh v Kanadi, Toronto, 2018. – 288 s.

25 Franko I. Vavylonsjki ghimny I molytvj. Pereklady z pojasnennjamy I. Franka / I. Franko. – Ljviv, 1911. – 30 s.

26 Jurchuk O. U tini imperiji. Ukrajinsjka literatura u svitli postkolonialnoji imperiji / O. Jurchuk. – Kyiv : Akademija. 2013. – 224 s.

27. Jacenko P. Nechuj. Nemov. Nebach / P. Jacenko. – Ljviv : Piramida, 2017. – 148 s.

Стаття надійшла до редакції 14.06.19.

Lyudmyla Hrytsyk, Dr Hab., Prof.,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

ORIENTAL DISCOURSE OF I. S. NECHUY-LEVYTSKY

The article deals with the "oriental" works of I. Nechuy-Levytsky in which the author comprehends the peculiarities of cultural types, Arabic, Hindu, Chinese, focuses on what is common and different about them; the factors identified by the author as the most important in models of cultural types (religious, geopolitical, historical, cultural, etc.) are traced. In this aspect the works of I. Nechuy-Levytsky are analysed, in particular fairy tale "The Two Brothers", Hindu legend "Offended and Not Offended", as well as the Chinese section of the treatise "Ukrainians on literary summons with Moscow" which is regarded as the first essay in the history of ancient Chinese literature in Ukraine.

The role of I. Nechuy-Levytsky in the development of academic and artistic types of orientalism is shown.

Keywords: *Orientalism, models of orientation, cultural types, identity, comparative approaches.*

УДК 821.161.2

Надія Дига, доц.
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди, Переяслав

ІВАН НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ І ВОЛОДИМИР ЛЕОНТОВИЧ: СПРОБА ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ ЖИТТЯ ТА ТВОРЧОСТІ

На прикладі автобіографії Івана Нечуя-Левицького, спогадів, листів Володимира Леонтовича, творів здійснено спробу порівняльного аналізу життєвого та творчого шляху. Доведено, що, хоча літератори не були